

MANUAL BÀSIC DE SEGURETAT I SALUT EN EL TREBALL

I. Conceptes bàsics sobre Seguretat i Salut en el treball

3. Marc normatiu.

**Mª Cruz Benlloch López
Yolanda Ureña Ureña
(rev 1. 2018)**

INVASSAT

Unitat didàctica 3:

**Marc normatiu bàsic
en matèria de prevenció
de riscos laborals.
Drets i deures bàsics
en aquesta matèria**

Autores: M. Cruz Benlloch López

Yolanda Ureña Ureña

Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball

ÍNDEX

- 1. OBJECTIU**
- 2. INTRODUCCIÓ**
- 3. LES NORMES: CONCEPTES I CLASSIFICACIÓ**
- 4. LEGISLACIÓ SOBRE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS**
- 5. LLEI DE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS**
- 6. REGLAMENTACIONS DERIVADES DE L'LPRL**
- 7. RESPONSABILITAT EN MATÈRIA DE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS**
- 8. ORGANISMES PÚBLICS RELACIONATS AMB LA PREVENCIÓ**
- 9. REFERÈNCIA NORMATIVA I BIBLIOGRÀFICA**
- 10. TEST D'AUTOAVALUACIÓ**

Nota: en aquest document s'ha utilitzat un llenguatge no sexista i inclusiu, excepte en els textos extrets de documents normatius vigents, en els quals s'ha respectat la redacció original.

1. OBJECTIU

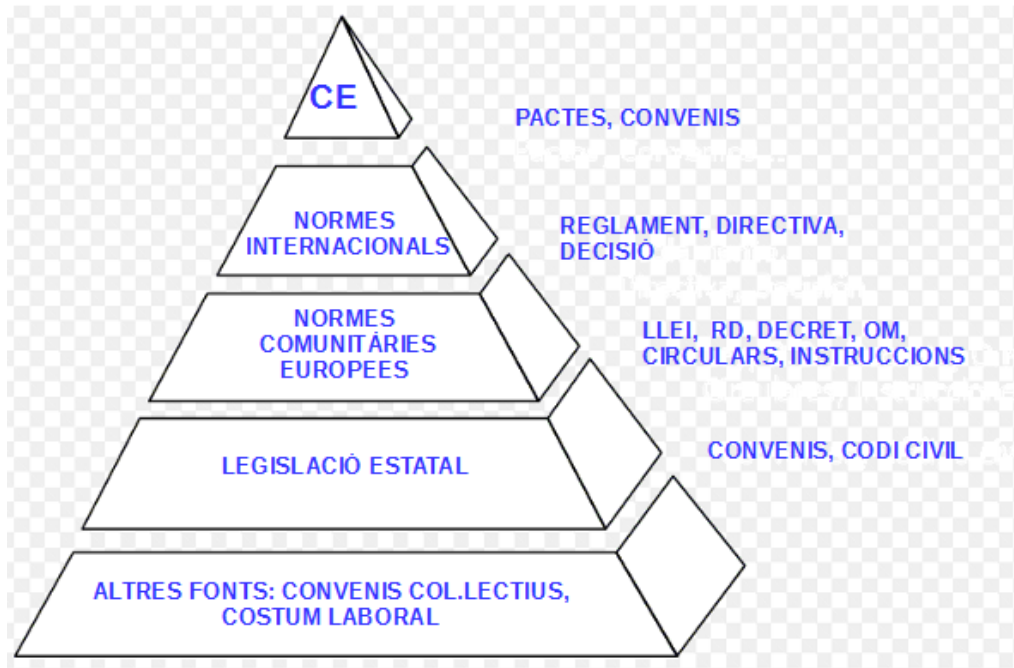
L'objectiu principal d'aquesta unitat consisteix a identificar i analitzar els fonaments jurídics i les normes bàsiques d'aplicació directa a Espanya en matèria de seguretat i salut en el treball. Per a fer-ho, es revisaran les principals disposicions jurídiques en aquesta matèria per a conèixer els conceptes fonamentals que conformen el camp de la seguretat i de la salut laboral en l'ordenament jurídic espanyol.

2. INTRODUCCIÓ

El marc normatiu en matèria de prevenció de riscos laborals està format per diversos instruments legals, que estableixen els drets i els deures per als diversos subjectes que intervenen en la relació laboral.

El fonament principal de la legislació preventiva espanyola es troba en la Constitució de 1978 per la qual s'encomana als poders públics que vetlen per la "...seguretat i higiene en el treball" (art.40.2) i s'estableix l'obligació de "...organitzar i tutelar la salut pública a través de mesures preventives i de les prestacions i serveis necessaris" (art. 43.2). A partir de la norma suprema de l'ordenament jurídic espanyol es desenvolupen la resta de disposicions que regulen la política de l'Estat en aquesta matèria, a través de tipus diferents de normes jurídiques escrites.

La normativa sobre seguretat i salut en el treball està constituïda per la **Llei de prevenció de riscos laborals**, d'ara en avant LPRL, com a marc general, les seues disposicions de desplegament o complementàries (reials decrets, ordres ministerials, etc.) i per altres normes, de caràcter legal o convenis col·lectius, que estableixen l'adopció de mesures preventives en l'àmbit laboral (normes d'indústria, medi ambient, sanitat, obres públiques, etc.).

Piràmide normativa

3. LES NORMES: CONCEPTE I CLASSIFICACIÓ

La Constitució Espanyola de 1978 disposa en l'article 1.1 que "Espanya es constitueix en un Estat social i democràtic de Dret que propugna com a valors superiors del seu ordenament jurídic la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític".

Un **Estat de Dret** és aquell en què l'actuació de tots els seus integrants s'haja sotmés a la legislació vigent, és a dir, qualsevol acció de part de la societat i de l'Estat, està sotmesa i sustentada per normes jurídiques.

La paraula *norma*, d'origen llatí, designa un manament o prescripció del comportament humà dictat per l'autoritat competent, l'incompliment del qual comporta una sanció. Així mateix, el Diccionari de la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola la defineix com la "regla que s'ha de seguir o a la qual s'han d'ajustar les conductes, tasques, activitats, etc.".

Les normes es poden classificar de diverses maneres, però si considerem la norma jurídica, aquesta és una regla de conducta de caràcter obligatori que ha sigut creada per un òrgan reconegut per l'Estat, l'incompliment de la qual comporta la possibilitat que l'autoritat la faça complir per mitjà de l'aplicació de la força coercitiva.

Generalment, les normes imposen deures, però també confereixen drets.

Per a conèixer les normes jurídiques aplicables dins d'un Estat, en un moment donat, cal conèixer el seu sistema de fonts del dret. A Espanya, el sistema de fonts del dret distingeix entre fonts del dret intern de l'Estat, fonts internacionals, fonts d'origen professional i la jurisprudència. Per a triar la norma que s'ha d'aplicar a cada situació hi ha diversos criteris, i el principi de jerarquia normativa n'és un. Que les disposicions normatives es classifiquen i ordenen a partir del **principi de jerarquia normativa**, significa que:

- Una norma de rang inferior no pot contradir el que s'ha disposat en una altra de rang superior, de manera que si es produeix algun desajust entre l'una i l'altra, preval la norma de rang superior.
- Una norma posterior deroga una norma anterior del mateix rang, de manera que si en un supòsit es poden aplicar dues normes del mateix rang, preval la norma posterior.
- Una llei especial preval respecte a una llei general perquè s'entén que el legislador ha volgut tractar detalladament la matèria.

Seguint el principi mencionat, les normes principals que regulen l'ordenament jurídic espanyol en la matèria que ens ocupa, són:

1. La **Constitució Espanyola de 1978**: és la norma suprema de l'ordenament jurídic espanyol on es recullen els principis estructurals de l'Estat i es garanteixen els drets i deures fonamentals de les persones.
2. **Tractats i convenis internacionals**: les normes internacionals són les normes que tenen origen en la societat internacional (organismes internacionals especialitzats com l'Organització Internacional del Treball, estats, etc.). Altres mostres són els **convenis**, que són acords amb vocació normativa i quan són ratificats pels estats membres

passen a formar part del seu dret intern i les recomanacions internacionals que contenen orientacions, directrius i propostes.

Exemple: convenis de l'OIT com a òrgan especialitzat de les Nacions Unides l'objectiu principal del qual és la millora de les condicions de treball.

3. La **normativa comunitària**: constitueix una font de regulació de la normativa espanyola sobre prevenció de riscos des de la incorporació d'Espanya a la CEE l'1 de gener de 1986. Posteriorment, la Unió Europea ha procurat harmonitzar la diversitat normativa dels diferents Estats membres en matèria de seguretat i salut en el treball perquè no hi haja grans diferències entre els uns i els altres i per a això normalment la UE sol utilitzar diversos instruments legals, entre aquests: les directives que necessiten d'una transposició posterior al dret intern; els reglaments, directament aplicables; decisions o recomanacions.

4. **Legislació estatal**: pel principi de competència, en funció de si la matèria està transferida o no, correspon a l'Estat o a les comunitats autònomes l'elaboració de les lleis. En qualsevol cas, el mecanisme és el següent:

- **Lleis**: constitueixen la font bàsica que emana del poder legislatiu la capacitat del qual de dictar lleis correspon a les Corts Generals (Congrés dels Diputats i Senat), que adopten formes diferents segons el procediment d'elaboració o les matèries que regulen, encara que totes tenen el mateix rang i força de llei. Segons la forma que adopten poden ser:

Lleis orgàniques: regulen drets fonamentals i llibertats públiques recollits en la Constitució. Per a aprovar-les és necessària la majoria absoluta del Congrés. Un exemple seria la Llei orgànica de llibertat sindical.

Lleis ordinàries: regulen la resta de matèries no reservades a llei orgànica. Per a aprovar-les és necessària la majoria simple. Aquest seria el cas de la Llei de prevenció de riscos laborals.

- **Normes amb rang de llei**: les dicta el poder executiu, el Govern, i normalment despleguen lleis.
 - **Decret legislatiu**: aprovat per mitjà d'una autorització concedida pel Congrés.
Exemple: el text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1995 de 24 de març.
 - **Decret llei**: aprovat pel Govern en situació d'extraordinària i necessitat urgent, però requereix la convalidació del Congrés dins dels 30 dies posteriors a ser aprovats. Exemple: Reial decret llei 3/2012, de 10 de febrer, de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral.
- **Normes amb rang inferior a la llei**: reglaments que dicta el Govern i que despleguen preceptes de les lleis:
 - **Reials decrets**: reglaments que dicta el Consell de Ministres.
 - **Ordres ministerials**: reglaments que dicta un ministeri.
- 5. **Altres fonts**: les que respecten la legislació bàsica (que estableix un dret mínim) i poden millorar les condicions regulades per aquesta:
 - Convenis col·lectius: són acords o pactes entre els representants del personal treballador i el personal empresari per mitjà de la "negociació col·lectiva", per a regular les condicions de treball en una empresa. Les disposicions de la Llei 31/1995, de prevenció de riscos laborals, tenen caràcter de dret mínim indisponible, però poden ser millorades i desenvolupades a través de l'instrument del conveni col·lectiu.

- **Contracte de treball:** acord subscrit entre el personal treballador i l'empresa.
- **Usos i costums locals i professionals:** són conductes o comportaments repetits i acceptats al llarg del temps.
- **La jurisprudència:** és la doctrina que, de manera reiterada, estableix el Tribunal Suprem en les seues sentències quan interpreta i aplica la llei. Estableixen doctrina. La importància i el valor que té és completar l'ordenament jurídic ja que, en definitiva, és la manera en què aquest s'aplica als subjectes en cas de conflicte judicial.

Jerarquía de las normas	Normativa de la Unión Europea y de la OIT	
	Constitución	
	Tratados Internacionales y Normativa de la OIT	
	Leyes (emanadas de las Cortes)	Leyes orgánicas
		Leyes ordinarias
	Normas con rango de ley (actos con fuerza de ley emanadas del Gobierno)	Reales decretos-ley
		Reales decretos legislativos Textos articulados Textos refundidos
	Reglamentos	Reales decretos (del Gobierno)
		Órdenes (de las comisiones delegadas del Gobierno)
		Órdenes ministeriales

Derecho laboral. Formación laboral. Editorial: Mc Graw-Hill

4. **LEGISLACIÓ SOBRE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS**

Hi ha una dispersió normativa extensa en aquesta matèria a causa de les diverses administracions competents en aquest àmbit i perquè ha sigut necessari legislar davant del canvi de mentalitat en la societat que ha anat fomentant l'aparició d'una cultura preventiva per a millorar la qualitat i el benestar dels treballadors i treballadores.

La **Constitució Espanyola de 1978** reconeix el dret al treball, a la salut i a la integritat física i encomana als poders públics vetlar per la seguretat i higiene en el treball:

“Els poders públics fomentaran també una política que garantisca la formació i

readaptació professional; vetllaran per la seguretat i la higiene en el treball i...” (art. 40.2)

“Es reconeix el dret a la protecció a la salut.” (art. 43.1)

“Correspon als poders públics organitzar i tutelar la salut pública a través de mesures preventives...” (art. 43.2).

A partir de la Constitució es despleguen la resta de disposicions que regulen la política de l'Estat en aquesta matèria a través de tipus diferents de normes jurídiques escrites:

L'**Estatut dels Treballadors** va ser aprovat i publicat en el *Butlletí Oficial de l'Estat* el 10 de març de 1980. Després de diverses modificacions, actualment està regulat en el [Reial decret legislatiu 2/2015, de 23 d'octubre](#), pel qual s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors i estableix els drets i obligacions bàsiques dels treballadors en el camp de les relacions laborals, i assenyala entre altres, el dret a una protecció eficaç en matèria de seguretat i salut.

“En la relació de treball, els treballadors tenen dret a la integritat física i a una adequada política de prevenció de riscos laborals”(art. 4.2.d).

“El treballador, en la prestació dels seus serveis, té dret a una protecció eficaç en matèria de seguretat i salut en el treball.” (art. 19.1).

El **Conveni 155 de l'OIT**, adoptat a Ginebra el 22 de juny de 1981, va ser ratificat per Espanya el 26 de juliol de 1985 sobre seguretat i salut dels treballadors i medi ambient de treball, moltes de les prescripcions del qual es recullen en l'LPRL.

La **Directiva comunitària 89/391/CEE**, del Consell de 12 de Juny de 1989 relativa a l'aplicació de mesures per a promoure la millora de la seguretat i de la salut dels treballadors en el treball, també coneguda amb el sobrenom de Directiva “marc”, va suposar un toc d'atenció al nostre país perquè actualitzara la legislació existent en matèria de prevenció de riscos laborals. Aquesta directiva estableix els principis bàsics per a empresaris i treballadors dirigides a la millora de la seguretat i la salut en el treball.

La directiva esmentada es va transposar al dret espanyol per mitjà de la Llei 31/1995, de 8 de novembre de 1995, per la qual s'aprova La Llei de prevenció de riscos laborals (BOE número 269, de 10 de novembre de 1995), cosa que va suposar convertir la norma comunitària en una norma legal de compliment obligatori en el país, amb les adaptacions necessàries per a ajustar-la a les característiques o la situació nacional concretes. És des d'aquest moment, quan la societat espanyola comença a prendre vertadera consciència sobre la necessitat d'optimitzar al màxim les exigències de la prevenció de riscos laborals.

La **Llei de prevenció de riscos laborals**, Llei 31/1995 de 8 de novembre, constitueix, per tant, el pilar fonamental de la Directiva marc del 89 de la UE i del manament constitucional que encomana als poders públics l'obligació de vetlar per la seguretat i la higiene en el treball. Aquest manament comporta la necessitat de desenvolupar una política de protecció de la salut dels treballadors i treballadores per mitjà de la prevenció de riscos derivats del treball.

La Llei de prevenció de riscos laborals estableix el cos bàsic de garanties i responsabilitats necessàries per a assegurar un nivell de protecció adequat de la salut i la seguretat dels treballadors i treballadores i fixa el marc legal a partir del qual les normes reglamentàries han de concretar els aspectes més tècnics.

L'LPRL està composta per set capítols, cinquanta-quatre articles i setze disposicions addicionals, dues disposicions transitòries, una disposició derogatòria i dues disposicions finals.

Àmbit d'aplicació: àmbit de les relacions laborals regulades en el text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors, com en el de les relacions de caràcter administratiu o estatutari del personal al servei de les administracions públiques. Quan en aquesta llei es fa referència a treballadors i empresaris, s'entén que també estan compresos en aquests termes, els socis de les cooperatives i les societats cooperatives per a les quals presten els seus serveis (art. 3, LPRL).

No obstant això, no es pot aplicar:

- En la policia, la seguretat i el resguard duaner.
- En els serveis operatius de protecció civil i peritatge forense en els casos de risc greu , catàstrofe i calamitat publica.

- En la relació laboral de caràcter especial del servei de la llar familiar.

Drets bàsics de les persones que treballen:

- “Dret a una **protecció eficaç** en matèria de seguretat i salut en el treball” (art. 14.1).
- “Disposar dels **equips de treball i mitjans de protecció individual** adequats a l'exercici de les seues funcions” (art. 17).
- “Ser informats sobre els riscos per a la seguretat i salut en el treball, les mesures de protecció i prevenció que s'apliquen a aquests riscos, així com sobre les mesures adoptades davant de possibles situacions d'emergència” (art. 18).
- “Ser **consultats i participar** en totes les qüestions que afecten la seguretat i salut en el treball” (art. 18).
- “Disposar de la **formació teòrica i pràctica, suficient i adequada** en matèria preventiva, centrada en el lloc de treball” (art. 19).
- “Disposar de les **mesures d'emergència** d'acord amb les dimensions i l'activitat de l'empresa” (art. 20).
- “En cas de **risc greu i imminent**, es paraitzarà l'activitat i, en cas que siga necessari, s'abandonarà immediatament el lloc de treball” (art. 21) .
- “Disposar de la mesures de **vigilància i control de la salut** en funció dels riscos” (art. 22).
- “Garantir la **protecció als treballadors** que per les seues característiques personals o estat biològic conegut, inclosos aquells que tinguen reconeguda la situació de discapacitat física, psíquica o sensorial, **siguen especialment sensibles** als riscos derivats del treball” (art.25).
- “**Protecció a la maternitat**” (art. 26).

Deures de les persones que treballen:

En l'article 29 de l'LPRL, es preveuen les obligacions del personal treballador en matèria de prevenció de riscos:

“Correspon a cada treballador vetlar, segons les seues possibilitats i mitjançant el compliment de les mesures de prevenció que en cada cas siguen adoptades, per la seua pròpia seguretat i salut en el treball i per la de les altres persones que es puguén veure afectades per la seua activitat professional, a causa dels seus actes i omissions en el treball, de conformitat amb la seua formació i les instruccions de l'empresari” (art. 29.1, LPRL).

Aquesta obligació genèrica es concreta en una sèrie d'obligacions particulars per a les persones que treballen que, d'acord amb la seua formació i seguint les instruccions de les direccions de les empreses, en particular han de:

1. “Usar adequadament, d'acord amb la seua naturalesa i els riscos previsibles, les màquines, aparells, eines, substàncies perilloses, equips de transport i, en general, qualssevol altres mitjans amb els quals exerceixen la seua activitat.
2. Utilitzar correctament els mitjans i els equips de protecció facilitats per l'empresari, d'acord amb les instruccions rebudes d'aquest.
3. No posar fora de funcionament i utilitzar correctament els dispositius de seguretat existents o que s'instal·len en els mitjans relacionats amb la seua activitat o en els llocs de treball en què aquesta tinga lloc.
4. Informar immediatament el superior jeràrquic directe, i els treballadors designats per a realitzar activitats de protecció i de prevenció o, si escau, el servei de prevenció, al voltant de qualsevol situació que, al seu parer, comporte, per motius raonables, un risc per a la seguretat i la salut dels treballadors.
5. Contribuir al compliment de les obligacions establides per l'autoritat competent a fi de protegir la seguretat i la salut dels treballadors en el treball.

6. Cooperar amb l'empresari perquè aquest pugui garantir unes condicions de treball que siguin segures i no comporten riscos per a la seguretat i la salut dels treballadors”.

L'incompliment del personal treballador de les obligacions en matèria de prevenció té la consideració d'incompliment laboral a l'efecte que preveu l'Estatut dels Treballadors, art. 58,1.

Obligacions de les persones empresàries:

Les persones empresàries estan obligades a complir el que estableix la normativa de prevenció de riscos laborals i a millorar constantment la seua acció preventiva. Aquesta obligació se sol denominar “deure de seguretat” o “deure de prevenció”, que suposa un compromís empresarial de salvaguardar la seguretat i salut de les persones que treballen que es troben al seu servei. La Llei estableix per a tota persona empresària unes obligacions concretes que poden ser de dues classes:

Organitzatives: les obligacions que fan referència a com ha d'organitzar les activitats preventives.

Operatives: les accions concretes de tipus tècnic: avaluar riscos, formar i informar el personal treballador, etc.

Les principals activitats preventives que s'han de desenvolupar en les empreses són les següents:

- Elaborar i redactar el **pla de prevenció**. És l'eina per mitjà de la qual s'integra l'activitat preventiva de l'empresa en el seu sistema general de gestió i s'estableix la seua política de prevenció de riscos laborals, la definició de funcions, les pràctiques, els procediments i els recursos necessaris per a dur a terme aquesta acció.
- Organitzar i establir l'**estructura preventiva**. La direcció ha de definir i donar a conèixer l'organigrama general de l'empresa en què es determinen les funcions que s'han de desenvolupar per cada un dels seus membres. Dins d'aquest organigrama caldria definir les funcions de prevenció de riscos laborals, en

coherència amb la política de prevenció que l'empresa vulga desenvolupar, i també, de la seua organització general.

L'activitat preventiva es pot organitzar de diverses maneres:

- Assumpció personal per l'empresari de l'activitat preventiva.
- L'empresari (direcció) pot designar un treballador o més per a ocupar-se de l'activitat preventiva en l'empresa.
- Servei de prevenció propi o mancomunat.
- Servei de prevenció d'altri.
- Servei de prevenció propi.
- Garantir la consulta i participació dels treballadors i treballadores.
- Dur a terme l'avaluació de factors de risc i la planificació de l'activitat preventiva.
- Dissenyar, aplicar i coordinar els plans i programes d'actuació preventiva.
 - Dissenyar un treball sense riscos: el primer principi de qualsevol acció preventiva és evitar els riscos. Les persones empresàries han d'assegurar que els locals, les màquines, els materials i el sistema d'organització del treball no perjudiquen la salut del personal treballador.
 - Avaluar els riscos que no es poden evitar: els riscos que no s'han pogut evitar han de ser objecte d'avaluació per part de les persones empresàries.
- Formar i informar les persones que treballen.
- Investigar i analitzar els accidents de treball.
 - Conservar una relació d'accidents de treball i malalties professionals que hagen causat al treballador una incapacitat laboral superior a un dia de treball (art. 23.1.e).
 - Notificar per escrit a l'autoritat laboral els danys per a la salut dels treballadors al seu servei que s'hagen produït amb motiu del desenvolupament del seu treball (art.23.3).
 - Quan s'haja produït un dany per a la salut dels treballadors (...)

l'empresari ha de portar a terme una investigació sobre el cas, a fi de detectar les causes d'aquests fets (art. 16.3).

- L'avaluació dels riscos s'ha de revisar, si cal, en ocasió dels danys per a la salut que s'hagen produït (art.16.1).
 - Coordinar-se amb altres empreses: quan en un centre de treball exerceixen activitat treballadors i treballadores de dues empreses o més, les respectives empreses han de col·laborar entre si per a assegurar una protecció eficaç de totes les persones que hi treballen. Aquesta obligació exigeix a l'empresa principal que "vigile" que els seus contractistes i subcontractistes complisquen amb les seues obligacions. Dels incompliments d'aquests contractistes i subcontractistes l'empresa principal és la responsable solidària (LPRL, art 24; LPRL, art. 42.2).
- Prestar primers auxilis, i prestar assistència i suport en l'elaboració de les mesures d'emergència.
 - L'empresa ha de garantir la seguretat i la salut dels treballadors i treballadores en situacions d'emergència, i per a fer-ho ha d'adoptar les mesures necessàries en matèria de primers auxilis, lluita contra incendis i evacuació de persones, ha de designar el personal encarregat de posar en pràctica aquestes mesures i ha de comprovar periòdicament, si escau, que funcionen correctament.
 - Dur a terme la vigilància de la salut dels treballadors i treballadores en relació amb els riscos derivats del treball.
 - Aplicar els reglaments específics, fer la coordinació d'activitats empresarials, el control d'equips de treball i d'equips de protecció individual, etc.
 - Elaborar i conservar a disposició de l'autoritat laboral la documentació següent:
 - Avaluació dels riscos.
 - Pla de prevenció.

- Mesures de protecció i prevenció i els materials de protecció.
- Resultats dels controls periòdics.
- Controls de l'estat de salut del personal que treballa i les conclusions que s'hi han obtingut.
- Relació d'accidents de treball i malalties professionals que han causat incapacitat laboral superior a un dia de treball.

Les persones titulars de les empreses han d'aplicar les mesures que integren el deure general de prevenció, d'acord amb els principis generals següents (art. 15, LPRL):

- Evitar els riscos.
- Avaluar els riscos que no es puguin evitar.
- Combatre els riscos en el seu origen.
- Adaptar el treball a la persona.
- Tindre en compte l'evolució de la tècnica.
- Substituir el que siga perillós pel que comporte poc perill o cap.
- Planificar la prevenció.
- Adoptar mesures que anteposen la protecció col·lectiva a la individual.
- Donar les instruccions degudes als treballadors.

5. NORMES REGLAMENTÀRIES DERIVADES DE LA LLEI DE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS

L'LPRL preveu que el desenvolupament dels aspectes concrets, en matèria de prevenció de

riscos laborals, es faça per mitjà de reglaments. L'article 6 disposa que el Govern, una vegada consultades les organitzacions sindicals i empresarials més representatives, ha de regular els requisits mínims que han de reunir les condicions de treball per a la protecció de la seguretat i la salut dels treballadors i aquesta ha sigut objecte d'un gran desplegament reglamentari.

En l'actualitat, els reglaments més significatius que ha dictat el Govern en desplegament de la Llei de prevenció de riscos laborals són:

1. Reial decret 39/1997, de 17 de gener, pel qual s'aprova el Reglament dels serveis de prevenció

Amb el Reglament es desplega el que preveu l'article 6.1 de l'LPRL, referit al funcionament o control dels serveis de prevenció, i s'aborda el tema dels procediments d'avaluació de riscos com a punt de partida per a la planificació de les activitats preventives, per mitjà d'alguna de les modalitats d'organització que es regulen en funció de les dimensions de l'empresa i dels riscos o de la perillositat de les activitats que s'hi desenvolupen.

En definitiva, el Reglament dels serveis de prevenció regula l'organització de la prevenció de les empreses i concreta els preceptes generals de la llei.

Es defineix l'**avaluació de riscos** com el procés dirigit a considerar la magnitud dels riscos que no s'han pogut evitar, per a obtenir la informació necessària perquè l'empresa es trobe en condicions de prendre una decisió apropiada sobre la necessitat d'adoptar mesures preventives i, en aquest cas, sobre el tipus de mesures que s'han d'adoptar.

L'**organització dels recursos necessaris** per al desenvolupament de les activitats preventives ha de ser efectuada per l'empresa d'acord amb alguna de les modalitats següents:

- Assumir personalment l'activitat.
- Designar un o diversos treballadors o treballadores per a portar-la a terme.
- Constituir un servei de prevenció propi.

- Recórrer a un servei de prevenció d'altri.

Els recursos han de ser suficients i adequats a les activitats preventives que s'han de desenvolupar, en funció de les dimensions de l'empresa, el tipus de riscos o la perillositat de les activitats que s'hi exerceixen.

Així mateix, s'han de cobrir les quatre especialitats tècniques considerades en la legislació vigent, és a dir:

- Seguretat en el treball
- Higiene industrial
- Ergonomia i psicologia aplicada
- Medicina del treball

Respecte a les **capacitats o aptituds** per a l'exercici de l'activitat preventiva, el Reglament estableix tres nivells de funcions preventives (bàsic, intermedi i superior) i la formació exigible en cada un dels casos.

A continuació, s'enumeren algunes de les disposicions reglamentàries tècniques més importants, si bé no constitueixen un llistat exhaustiu d'aquestes:

2. **Reial decret 485/1997, de 14 d'abril, (BOE 23/IV/97) sobre les disposicions mínimes en matèria de senyalització de seguretat i salut en el treball**

Garanteix que als llocs de treball hi haja senyalització adequada de seguretat i salut sempre que els riscos no es puguin evitar o limitar suficientment a través de mitjans tècnics de protecció col·lectiva o de mesures, mètodes o procediments d'organització del treball.

3. **Reial decret 486/1997, de 14 d'abril, (BOE 23/IV/97) pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut als llocs de treball**

Estableix criteris de caràcter general que garanteixen la seguretat i la salut als llocs de treball, de manera que de l'ús que se'n faci no es deriven riscos per als treballadors

(estructures, espais i superfícies, accessos, condicions ambientals i serveis, etc.).

4. **Reial decret 487/1997, de 14 d'abril, (BOE 23/IV/97) sobre les disposicions mínimes de seguretat i salut relatives a la manipulació manual de càrregues, que comporte riscos, en particular dorsolumbar, per als treballadors**

Garanteix la protecció davant dels riscos derivats de les operacions de transport o subjecció de càrregues per part d'un o més treballadors (alçament, col·locació, espenta, tracció o desplaçament).

5. **Reial decret 488/1997, de 14 d'abril, (BOE 23/IV/97) sobre les disposicions mínimes de seguretat i salut relatives al treball amb equips que inclouen pantalles de visualització**

Regula la protecció davant dels riscos per a la vista, problemes físics i de càrrega mental derivats de la utilització d'equips proveïts de pantalles de visualització de dades.

6. **Reial decret 664/1997, de 12 de maig, (BOE 24/V/97) sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents biològics durant el treball**

Estableix les disposicions mínimes que es poden aplicar a les activitats en què els treballadors estan o poden estar exposats a agents biològics a causa de la naturalesa de la tasca o del lloc de treball.

7. **Reial decret 665/1997, de 12 de maig, (BOE 24/V/97) sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens durant el treball**

Estableix les disposicions mínimes que es poden aplicar a les activitats en què els treballadors estan o poden estar exposats a agents cancerígens a causa de la

naturalesa de la tasca o del lloc de treball, sense perjudici de les disposicions específiques relatives als riscos derivats d'exposicions a amiant, clorur de vinil, prohibició de determinats agents cancerígens o protecció sanitària contra radiacions ionitzants.

8. Reial decret 1215/1997, de 18 de juliol, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut per a la utilització per part dels treballadors dels equips de treball (BOE núm. 188 07/08/1997)

Recull les disposicions mínimes de seguretat i salut per a la utilització dels equips de treball utilitzats pels treballadors (màquines, aparells, instruments o instal·lacions utilitzades en el treball).

9. Reial decret 773/1997, de 30 de maig, (BOE 12/VI/97) sobre les disposicions mínimes de seguretat i salut relatives a la utilització per part dels treballadors d'equips de protecció individual

Assenyala els requisits mínims de seguretat i salut per a l'elecció, la utilització per part dels treballadors i el manteniment dels equips de protecció individual, els riscos amb què procedeix utilitzar-los, la seua classificació o sectors d'activitat on poden ser necessaris.

En la pàgina web de l'INVASSAT es disposa d'una selecció de la normativa bàsica d'aplicació en l'àmbit de la prevenció de riscos laborals a Espanya i a la Comunitat Valenciana.

<http://www.invassat.gva.es/normativa-basica-prl>

6. RESPONSABILITAT EN MATÈRIA DE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS

Possibles subjectes responsables:

- L'empresari o empresària, titular del centre de treball
- El treballador o treballadora.

L'**incompliment per part dels treballadors o treballadores** de les obligacions en matèria de prevenció de riscos a què es refereixen els apartats anteriors té la consideració d'incompliment laboral a l'efecte previst en l'article 58.1 de l'Estatut dels Treballadors o de falta, si és el cas, d'acord amb el que estableix la normativa corresponent sobre règim disciplinari dels funcionaris públics o del personal estatutari al servei de les administracions públiques.

"L'**incompliment per part dels empresaris** de les obligacions en matèria de prevenció de riscos laborals dóna lloc a responsabilitats administratives, i també, si és el cas, a responsabilitats penals i a les civils pels danys i perjudicis que poden derivar de l'incompliment" (art. 42.1 LPRL).

Tipus de responsabilitats:

- Civil
- Penal
- Administrativa
- Disciplinària

La responsabilitat **civil**, des del punt de vista en matèria preventiva, té per objecte el deure de reparar el dany causat a les persones per l'incompliment de les obligacions de prevenció de riscos laborals.

La responsabilitat **penal** es pot derivar quan la conducta es qualifica com a delictes de risc greu per a la integritat física o la vida dels treballadors o treballadores tant si l'actuació és dolosa com imprudent.

Les responsabilitats **administratives** que es deriven del procediment sancionador són compatibles amb les indemnitzacions pels danys i perjudicis causats i de recàrrec de prestacions econòmiques del sistema de la Seguretat Social que pot fixar l'òrgan competent de conformitat amb el que preveu la normativa reguladora d'aquest sistema (art. 42.3 LPRL).

La Inspecció de Treball requereix a l'empresa que esmene les deficiències observades quan ha comprovat l'existència d'alguna infracció llevat que, per la gravetat i imminència de riscos, es procedisca a paralitzar l'activitat, sense perjudici de la proposta de sanció corresponent, si escau (art. 43 i 44 LPRL).

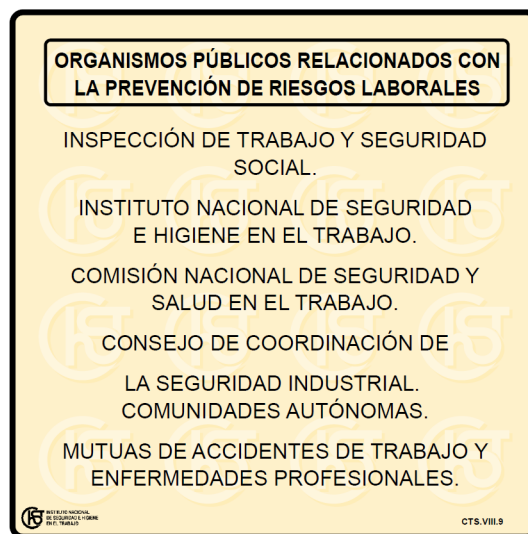
7. **ORGANISMES PÚBLICS RELACIONATS AMB LA PREVENCIÓ**

D'acord amb el que estableix la Constitució en l'article 40.2 "els poders públics... han de vetlar per la seguretat i higiene en el treball". D'acord amb el mandat constitucional, es fa referència a diversos organismes amb competència en matèria preventiva:

- A escala **internacional**, es pot referir entre altres a:
 - **L'Organització Internacional del Treball (OIT)**: òrgan especialitzat de les Nacions Unides l'objectiu primordial del qual és la millora de les condicions de treball.
- A escala de la **Unió Europea**:
 - **L'Agència Europea de Seguretat i Salut en el Treball** (European Agency for Safety and Health at Work), la funció principal de la qual, entre altres, consisteix a protegir la salut i seguretat dels treballadors i proporcionar la informació científica, tècnica i econòmica que puga ser útil en la protecció de la salut i seguretat en el treball.
 - **La Xarxa Espanyola de Seguretat i Higiene en el Treball** és l'espai d'Internet amb informació relativa a la Seguretat i Higiene en el treball.
- A escala **nacional**:
 - **L'Institut Nacional de Seguretat, Salut i Benestar en el Treball (INSSBT)**: òrgan especialitzat de caràcter científicotècnic que s'inclou dins de l'Administració General de l'Estat.

La seua funció principal és l'anàlisi i l'estudi de les condicions de seguretat i salut en el treball, així com la promoció i el suport en la seua millora. Per a aconseguir-ho, estableix la cooperació necessària amb els òrgans de les comunitats autònomes en la matèria.

- La **Inspecció de Treball i Seguretat Social** (ITSS): òrgan que pertany a l'Administració General de l'Estat la funció principal del qual, entre altres, és la vigilància i el control de la normativa sobre prevenció de riscos laborals.
- **Comissió Nacional de Seguretat i Salut en el Treball**: òrgan col·legiat *assessor* de les administracions públiques en la formulació de les *polítiques de prevenció i òrgan de participació institucional* en matèria de seguretat i salut en el treball.

Font: INSHT

- A escala **autonòmica**: les comunitats autònomes tenen encomanada també l'execució de la legislació preventiva, tal com s'indica en l'article 149.1.7 de la Constitució:
 - "148.1. Les comunitats autònomes poden assumir les competències en les matèries següents:...

21a Sanitat i higiene.

22a La vigilància i la protecció dels seus edificis i de les seues instal·lacions. La coordinació i altres facultats en relació amb les policies locals en els termes que establisca una llei orgànica..."

L'**Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball** (INVASSAT), creat per la [Llei 2/2004, de 28 de maig, de la Generalitat](#), és un organisme autònom de caràcter administratiu que es configura com l'òrgan científicotècnic en matèria de prevenció de riscos laborals de l'Administració de la Generalitat Valenciana i dels seus organismes autònoms.

- **Altres** òrgans i institucions:
 - Organitzacions privades: mútues, serveis de prevenció d'altri, auditories, entitats formatives, col·legis, associacions i fundacions.
 - Organitzacions empresarials.
 - Organitzacions sindicals.

8. REFERÈNCIA NORMATIVA I BIBLIOGRÀFICA

- Constitució Espanyola de 1978. BOE núm. 311, de 29 de desembre de 1978.
- Text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1995 de 24 de març. BOE núm. 255, de 24/10/2015.
- Llei de prevenció de riscos laborals , Llei 31/1995, de 8 de novembre de 1995, per la qual s'aprova la Llei de prevenció de riscos laborals. BOE núm. 269, de 10 de novembre de 1995.
- Reial decret 39/1997, de 17 de gener, pel qual s'aprova el Reglament dels serveis de prevenció. BOE núm. 27, de 31/01/1997.
- Directiva comunitària 89/391/CEE, del Consell, de 12 de juny de 1989, relativa a l'aplicació de mesures per a promoure la millora de la seguretat i de la salut dels treballadors en el treball.
- Reial decret 485/1997, de 14 d'abril, sobre les disposicions mínimes en matèria de senyalització de seguretat i salut en el treball. BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.
- Reial decret 486/1997, de 14 d'abril, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut als llocs de treball. BOE núm. 97, de 23/04/1997.
- Reial decret 487/1997, de 14 d'abril, sobre les disposicions mínimes de seguretat i salut relatives a la manipulació manual de càrregues que comporte riscos, en particular dorsolumbars, per als treballadors. BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.
- Reial decret 488/1997, de 14 d'abril, sobre les disposicions mínimes de seguretat i salut relatives al treball amb equips que inclouen pantalles de visualització. BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.

Unitat didàctica 3. Bloc I (Conceptes bàsics sobre seguretat i salut en el treball)

- Reial decret 664/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents biològics durant el treball. BOE núm. 124, de 24 de maig de 1997.
- Reial decret 665/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens durant el treball. BOE núm. 124, de 24/05/1997.
- Reial decret 1215/1997, de 18 de juliol, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut per a la utilització pels treballadors dels equips de treball. BOE núm. 188, de 07/08/1997.
- Reial decret 773/1997, de 30 de maig, sobre les disposicions mínimes de seguretat i salut relatives a la utilització pels treballadors d'equips de protecció individual. BOE núm. 140, de 12/06/1997.

Font bibliogràfica:

- Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo. Seguridad en el trabajo. Madrid. INSHT 2011.
- Condiciones de trabajo y salud. Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo. INSHT. MADRID.
- Curso Técnico Superior de Riesgos Laborales. Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo.
- Técnicas de Prevención de Riesgos Laborales. Seguridad e Higiene del Trabajo. José María Cortés Díaz.
- El Derecho del Trabajo. McGraw-Hill.

9. TEST D'AUTOAVALUACIÓ

1. La Constitució Espanyola de 1978, en relació amb la seguretat i salut en el treball:
 - a. Fa alguna referència sobre seguretat i salut en el treball, però no ho indica de manera expressa en cap article.
 - b. En l'article 40.2 estableix que: "els poders públics han de vetlar per la seguretat i salut i higiene en el treball".
 - c. Les afirmacions anteriors són falses.
2. D'acord amb el que estableix l'Estatut dels Treballadors :
 - a. El personal treballador té l'obligació d'observar les mesures legals reglamentàries en matèria de seguretat i salut.
 - b. El personal treballador té dret a una protecció en matèria de seguretat i higiene.
 - c. Les dues respostes són correctes.
3. En quina norma es troben recollides les funcions del personal tècnic de prevenció?
 - a. En la Llei 31/1995 de prevenció de riscos laborals
 - b. En el Reial decret 39/1997, Reglament dels serveis de prevenció.
 - c. Les seues funcions no es troben recollides en la normativa.

4. Quina de les normes següents va ser la primera que va preveure les obligacions i les responsabilitats de l'empresari en matèria de prevenció de riscos laborals?
 - a. L'Estatut dels Treballadors.
 - b. La Constitució.
 - c. La Llei de prevenció de riscos laborals.
5. El principi de jerarquia normativa significa que:
 - a. La Constitució és superior a qualsevol altra norma jurídica.
 - b. La norma de rang inferior no pot contradir una altra de rang superior.
 - c. Les afirmacions anteriors són correctes.
6. Entre les tècniques de prevenció de riscos laborals s'inclou:
 - a. La seguretat industrial.
 - b. La psicologia en el treball.
 - c. Les afirmacions anteriors són falses.
7. Entre les principals activitats preventives que s'han de desenvolupar en les empreses es troba:
 - a. Garantir la consulta i la participació dels treballadors i treballadores.
 - b. Formar i informar els treballadors i treballadores.
 - c. Les afirmacions anteriors són correctes.
8. Constitueix un principi general de prevenció:
 - a. Avaluar els riscos evitables.
 - b. Adoptar les mesures que anteposen la protecció individual a la col·lectiva.
 - c. Les afirmacions anteriors són falses.
9. Pot ser responsable de l'incompliment de les obligacions en matèria de prevenció de riscos laborals:
 - a. El treballador o treballadora.
 - b. L'empresa, titular del centre de treball.
 - c. Les afirmacions precedents són correctes.
10. És un organisme públic relacionat amb la prevenció de riscos , a escala nacional:
 - a. L'Institut Valencià de Seguretat i Salut Laboral (INVASSAT)
 - b. L'Institut Nacional de Seguretat, Salut i Benestar en el Treball (INSSBT)
 - c. L'Organització Internacional del Treball (OIT)

11. RESPOSTES

1. b
2. c

Unitat didàctica 3. Bloc I (Conceptes bàsics sobre seguretat i salut en el treball)

3. b

4. c

5. c

6. c

7. c

8. c

9. c

10. b

GENERALITAT
VALENCIANA

INVASSAT
Institut Valencià de
Seguretat i Salut en el Treball

Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
Institut Valencià de Seguretat i Salut en el Treball INVASSAT

www.invassat.es

secretaria.invassat@gva.es